

Müslümanın kusurları arkasından konuşulmaz!

İzmir'den Katre rumuzlu okuyucumuz: “Bir insanın kusurları onu tanımayan insanlar arasında konuşulsa gıybet olur mu?”

Gıybetin tanımını Peygamber Efendimiz'den (asm) dinleyelim:

Gıybet, din kardeşinin yüzüne karşı söyleyemediğin şeyi arkasından söylemendir.” (1)

Gıybet, din kardeşini hoşlanmayacağı bir şekilde anmandır.” (2)

Gıybet hakkında Kur'ân da hükmünü açıkça bildirmiştir: “Ey îman edenler! Zannın çoğundan sakınınız. Zîra zannın bir kısmı günahdır. Bir birinizin günahını araştırmayınız. Bir kısmınız bir kısmınızı gıybet etmesin. Sizden biriniz ölü kardeşinizin etini yemekten hoşlanır mı? Ondan tiksiniyorsunuz! Allah'tan sakının. Şüphesiz Allah tövbeleri dâimâ kabul eden ve acıyandır.” (3)

Şu halde, bir Müslüman'ın kusurları, onun gıyabında, başkasının yanında tartışılmayacak, araştırılmayacak, soruşturulmayacak. Konuşulan kimselerin onu tanımamaları, orada onun gıybetinin yapılabileceği anlamına gelmiyor.

Üstad Said Nursî Hazretleri dört durumda gıybet günahının olmadığını bildirir. Bunların içinde “tanınmamak” yoktur. Bu sınıflar özetle şunlardır:

1 -Birisi, zarar gördüğü birisinden hakkının alınması için, onu, görevliye veya ilgiliye şikâyet edebilir.

2- Kendisiyle ortak iş yapılmak istenen kişinin mesleğe yatkınlığı, iş kabiliyeti, tutumluluğu, güvenilirliği, huyu, suyu... vs. ile ilgili olarak sıhhatli bilgi telde etmek ve ona göre doğru hareket etmek amacıyla soruşturmak câizdir.

3- Tahkir, tezyif veya teşhir maksadıyla değil, adı veya başka sıfatı bilinmeyen bir kişiyi, onu tanımayanlara tarif etmek ve tanıttirmek maksadıyla “topal adam”, “gözlüklü genç”, “eli yaralı olan”, “ak sakallı”, “kırmızı saçlı”, “mavi eşarplı” gibi vasıflandırmalar gıybet sayılmaz. Ancak bu vasıflandırmalar hakâret etme, alaya

alma, hafife alma ve teşhir etme gibi amaçlar taşıyorsa, tanımayanların yanında da olsa gıybettir ve haramdır.

4- Fâsık-ı mütecâhir olan, yani fenâlıktan sıkılmayan, yani işlediği seyyiâtla iftihar eden, zulmünden lezzet alan, utanmayan, Peygamber Efendimiz'in (asm) ifâdesiyle, "açıkça günah işlemekten hayâ etmeyen" (4) kimselerin ardından konuşmak gıybet değildir.

Bu kimseler hakkında garazsız olarak ve sırf hak ve maslahat için arkadan konuşulabilir. Buna izin var. Fakat bu sınıfların dışında kalan Müslümanların, tanınmak veya tanınmamak ayırımına gidilmeden, gıybeti yapılmamalıdır. Çünkü, ateşin odunu yiyip bitirdiği gibi, gıybet de salih amellerin sevabını yer bitirir. (5)

Müslüman'ın davranış ve hareketlerini iyiye yormak ise hüsn-ü zandır, sevaptır.

Gıybet ile hüsn-ü zannı her ikisini de tanımak için mukayese etmemiz gerekirse: Müslüman'ın hareketlerini kötüye tevil etmek gıybet, iyiye tevil etmek hüsn-ü zandır. Veya Müslüman'ı arkadan çekiştirmek gıybet, arkadan davranışlarında aslında yanlış anlaşıldığını, niyetinin kötü olmadığını, öyle yapmak istemediğini...vs belirtmek ve iyiliğine şahitlik etmek hüsn-ü zandır. Ya da yarısı dolu bir bardağın boş kısmını gösterip "bardağın yarısı boştur!" demek gıybet; dolu kısmını gösterip "yarım bardak su var!" demek hüsn-ü zandır. Gıybet haramdır. Hüsn-ü zan helâldir.

Yukarıdaki âyette sakınılması emredilen "zannın çoğu"ndan maksat gıybettir. Müslümanların birbirlerinin gizli ve özel hallerini ve günahlarını araştırmaları ve birbirlerini çekiştirmeleri haramdır. Çünkü öyle günahlar vardır ki, kul ile Rabb'i arasında bir sırdan ibârettir. Kul pişman olmuş; Rabb'i setretmiştir, yani örtmüştür. Kul nedâmet duymuş; Rabb'i bağışlamıştır. Kul tevbe yapmış; Rabb'i affetmiştir. Üçüncü bir şahsın araya girip, kulun günahlarını tek yanlı ve keyfî olarak deşifre etmesi İlâhî hikmete, irâdeye, rahmete, inâyete, mağfirete ve muhabbete uygun değildir. Cenâb-ı Hakk'ın bir ismi Settâru'l- Uyûb'tur ve bu isim kullarının günahlarının gizli kalmasını ve ifşâ edilmemesini iktizâ eder. Gıybet ise bu İlâhî sır ve hikmetle bağdaşmaz ve çelişir. Çünkü gıybet, günahı ifşâdan başka bir şey değildir. Günahların ifşâsında zâten hiçbir feyiz ve kemâlât yoktur.

Cenâb-ı Hakk'ın "zannın bazısı" ifâdesiyle hâriç tuttuğu kısım ise, bardağın dolu kısmı olan hüsn-ü zandır ki, günah değildir, teşvik edilmiştir, hayırdır, kemâlâttandır, feyiz vericidir, sevaptır.

DİPNOTLAR:

1- Câmîü's-Sağîr, 4/1489;

- 2- Câmiü's-Sağîr, 3/1242;
- 3- Hucûrât Sûresi, 49/12;
- 4- Câmiü's-Sağîr, 4/1550;
- 5- Mektûbât, s. 267, 268;